

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Komitet Polityki Naukowej

Opinia Komitetu Polityki Naukowej
z dnia 8 listopada 2018 r.
dotycząca projektu rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa
Wyższego w sprawie współczynników kosztochłonności działalności
naukowej.

Komitet Polityki Naukowej dokonał analizy wymienionego w nagłówku dokumentu i po dyskusji drogą korespondencyjną postanowił wnieść poniższe uwagi.

1. Komitet przyjmuje do wiadomości przyjętą metodologię wyliczenia współczynników kosztochłonności (Wk). Jako dane wejściowe przyjęto stan obecny, co może nie być zbieżne z celami reformy. Dlatego Komitet sugeruje, aby ustawodawca miał prawo zmienić Wk, wynikający z wyliczeń, w rozsądnych granicach (np. +/- 1), kierując się znaczeniem naukowym, gospodarczym lub kulturowym dyscypliny.
2. Komitet sugeruje weryfikację Wk inną metodą, opartą na danych, pozyskanych z konkursów OPUS Narodowego Centrum Nauki. Analizie mogłyby być poddane wielkości budżetów we wnioskach sfinansowanych w poszczególnych panelach. Analizowana byłaby suma budżetu, z wyłączeniem kosztów zatrudnienia i kosztów pośrednich, podzielona przez liczbę wykonawców w danym wniosku. Budżety są we wnioskach uzasadnione i weryfikowane podczas oceny eksperckiej. W połączeniu z innymi danymi, informacja o przyznanych budżetach może więc pomóc w ustaleniu realnej kosztochłonności dyscyplin.
3. Komitet zauważa, że do wyliczenia Wk dyscyplin posłużono się w kilku przypadkach średnimi arytmetycznymi wyliczonych wcześniej Wk dyscyplin OECD. Brak zróżnicowanych wag (różnych od 1) prowadzi do zniekształconych wyników. Jako przykład można wskazać archeologię, dla której wzięto Wk z historii i archeologii (Wk=1), nauk chemicznych (6), biologicznych (5) i nauk o ziemi (5), co daje końcowy wynik $Wk=4,3$, a przecież archeologia to przede wszystkim archeologia i współczynnik OECD dla historii i archeologii powinien mieć największą wagę.

Podobną uwagę można sformułować pod adresem dyscyplin „geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna” oraz „nauki o bezpieczeństwie”.

Komitet sugeruje dobranie zróżnicowanych wag przy wyliczaniu w/w średnich, kierując się oszacowanym udziałem dyscypliny OECD w rozważanej dyscyplinie (np. na podstawie sprawozdań dla GUS).

4. W opinii Komitetu wyliczenie Wk dla dyscypliny „informatyka” jest błędne, przy czym nieprawidłowość ta ma częściowo swoje źródło w danych OECD dla dyscypliny „nauki o komputerach i informatyka”. Dyscyplina „informatyka” lokuje się, z punktu widzenia warsztatu badawczego, a co za tym idzie kosztów, pomiędzy „matematyką” a „informatyką techniczną i telekomunikacją”, a przy tym bliżej „informatyki technicznej i telekomunikacji” niż „matematyki”. Na przykład listy czasopism proponowane dla tych dwóch dyscyplin pokrywają się niemal w stu procentach. Jest to szczególnie wyraźne w polskich warunkach, gdzie badania prowadzone w „informatyce technicznej i telekomunikacji” mogłyby być w swojej zdecydowanej większości klasyfikowane jako „informatyka”. Zdaniem Komitetu kosztochłonność działalności w „informatyce” powinna być nieznacznie wyższa niż w „matematyce” a nieznacznie niższa niż w „informatyce technicznej i telekomunikacji”, przy czym ta ostatnia różnica wynika jedynie z badań związanych z telekomunikacją.
5. Dyscyplina „nauki chemiczne” została przypisana do dyscypliny OECD „inżynieria chemiczna” i uzyskała Wk=4, podczas gdy w klasyfikacji OECD istnieją również „nauki chemiczne” z Wk=6. Zdaniem Komitetu do wyliczenia Wk dla nauk chemicznych należy wziąć średnią z obu wspomnianych dyscyplin OECD z równymi wagami, co daje Wk=5.
6. W opinii Komitetu systemy zarządzania jakością i powszechne we współczesnej gospodarce dążenie do certyfikacji jakości, wymagają prowadzenia badań naukowych i przeprowadzenia kosztownych ekspertyz przy wykorzystaniu sprzętu pomiarowego i analitycznego, często znacznej wartości. Techniki badawcze są coraz bardziej wyrafinowane i jednocześnie coraz bardziej kosztowne. Stąd sugestia Komitetu, aby rozważyć podniesienie Wk dyscypliny „nauki o zarządzaniu i jakości”.

Mimo, że Komitet został zapytany jedynie o kosztochłonność działalności naukowej, to zapoznając się z całością otrzymanego dokumentu, Komitet pragnie wskazać na istotne wątpliwości, dotyczące kosztochłonności działalności dydaktycznej. Dotyczy to przede wszystkim niezrozumiałego rozróżnienia wskaźnika w naukach humanistycznych, a przede wszystkim znacznego zaniżenia tego wskaźnika dla informatyki i architektury. Komitet jest gotowy do podania bardziej szczegółowych argumentów w tym zakresie.

PRZEWODNICZĄCY
KOMITETU POLITYKI NAUKOWEJ

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'J. Szwed', is centered on the page.

Prof. dr hab. Jerzy Szwed